

ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effects of Choice-based Art Education Learning toward Critical Thinking
to Create Works in Fourth Grade Students

ณชนก หล่อสมบุญ¹ และ โสมฉาย บุญญานันต์²

Nachanok Lohsomboon¹ and Soamshine Boonyananta²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศศิภา จำนวน 16 คน ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 100 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก 3) แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) แบบประเมินการสร้างสรรค์ผลงาน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก และ 6) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ repeated measures ANOVA และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า หลังทดลอง กลุ่มเป้าหมายมีพัฒนาการทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและพัฒนาการการสร้างสรรค์ผลงานสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก, ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การสร้างสรรค์ผลงาน

Article Info: Received 18 April, 2018; Received in revised form 20 July, 2018; Accepted 23 July, 2018

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: nachanokloh@gmail.com

Graduate Student in Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education,
Chulalongkorn University Email: nachanokloh@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: soamshine.b@chula.ac.th

Lecturer in Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education,
Chulalongkorn University Email: soamshine.b@chula.ac.th

Abstract

The objective of this study was to investigate the effects of organizing choice-based art education learning towards critical thinking skills for creation of artworks by fourth grade students. The target group was 16 fourth grade students who studied at Sasipa School. The study lasted for a duration of 6 weeks, with each experiment lasting for 100 minutes and performed once per week. The research methodology and instruments included, 1) an interview form of expert opinions related to art education learning, 2) choice-based art education learning lesson plans, 3) a critical thinking assessment form, 4) a creation of works assessment form, 5) student questionnaires related to the satisfaction of choice-based art education learning, and 6) an interview form related to student satisfaction towards choice-based art education learning. Data were analyzed using descriptive statistics (mean, percentage, standard deviation) and a repeated measure ANOVA. The findings showed that after organizing choice-based art education learning, the target group obtained higher mean scores in both critical thinking skills and creation of works ($p < 0.05$).

Keywords: choice-based art education learning, critical thinking, creation of works

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ประเทศต้องพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกไร้พรมแดน ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างมีความสุขและมีคุณภาพ รวมถึงรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558) โดยนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความเห็นตรงกันว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เพื่อวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่ได้รับรู้ว่าเหมาะสมหรือไม่ และทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคมมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนรุ่นใหม่ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558) แต่จากผลการประเมินทักษะของนักเรียนในระดับนานาชาติ (PISA) พบว่า ผลคะแนนการทดสอบ PISA ของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย แสดงให้เห็นว่า ระบบการศึกษาของไทยควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากยิ่งขึ้น (ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ, 2559) เนื่องจากสังคมไทยในยุคที่ผ่านมาเป็นระบบบริโภคนิยม ซึ่งการศึกษามีได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างคิด ประดิษฐ์ และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างคนไทยให้มีคุณลักษณะ ได้แก่

มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดผลิิตภาพ และคิดรับผิิตชอบ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาไทยยุค 4.0 (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2559)

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ active learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น ได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและสามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พงศพิฏฐกุล, 2555)

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในส่วนของสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพให้ความสำคัญกับคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ อีกทั้งยังพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) สอดคล้องกับการสอนศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก (choice-based art education) ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ เป็นหนึ่งในวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ active learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริงให้อิสระผู้เรียนในการเลือกสรรสื่อทางศิลปะและหัวข้อเองทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองสนใจ (Douglas & Jaquith, 2009) โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ และสอนเทคนิคให้แก่ผู้เรียน (Brown University, 2008) การจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งการปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์ ไปพร้อม ๆ กัน (Joo, 2014) โดยมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสาธิต 2) ขั้นสตูดิโอ 3) ขั้นคลีนอัพ และ 4) ขั้นวัดผล (Douglas & Jaquith, 2009)

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นก้าวแรกของช่วงชั้นที่ 2 ในระดับประถมศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ เป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดทางศิลปะในระดับสูง มีเป้าหมายเพื่อมุ่งจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนรู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ ได้แก่ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี

แสงเงา ฝึกทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้การสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งการใช้วรรณศิลป์ถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น รู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม ระบุและอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ในเหตุการณ์ และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่นและสามารถบรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ทั้งนี้ พัฒนาการศิลปะของผู้เรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ช่วงอายุ 9-12 ปี อยู่ในขั้นเกาะกลุ่ม (gang age) มีพัฒนาการในการเข้าสังคม เริ่มสร้างสรรค์งานให้มีความเหมือนจริง ใส่ใจรายละเอียด มีความพิถีพิถัน เริ่มมีการใช้มิติที่ทับซ้อนขึ้น (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้และทักษะวิชาศิลปะ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสร้างสรรค์ และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษารูปแบบใหม่ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
2. เพื่อศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
3. เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัด

การเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (experimental design) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย และระยะที่ 2 การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การศึกษาไทย 4.0 การจัดการเรียนรู้แบบ active learning การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างสรรค์ทางศิลปะ ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ
2. แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
3. แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. แบบประเมินการสร้างสรรค์ผลงาน
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
6. แบบสัมภาษณ์พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการทดลองเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 100 นาที โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก จำนวน 6 แผน กับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) มหานคร ก้องโลก 2) อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ความสุขของฉัน 4) ภาชนะเก๋ไก๋ 5) เฉลิมฉลองวัฒนธรรมไทย และ 6) ความรัก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสาธิต (demonstration) 2) ขั้นสตูดิโอ (studio time) 3) ขั้นคลีนอัพ (cleanup) และ 4) ขั้นวัดผล (assessment)

2. นำแบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบประเมินการสร้างสรรค์ผลงาน มาใช้ในการประเมินกลุ่มเป้าหมาย หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

3. นำแบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย หลังเสร็จสิ้นแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกทั้ง 6 แผน

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ repeated measures ANOVA และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นทุกครั้ง โดยค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 6 ($\mu = 10.94$) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\mu = 6.69$) โดยค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 2 ($\mu = 7.56$) สูงกว่าครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนน ครั้งที่ 2-3 ครั้งที่ 3-4 และ ครั้งที่ 4-5 ไม่แตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 6 ($\mu = 10.94$) สูงกว่าครั้งที่ 5 ($\mu = 10.13$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 6 ($\mu = 27.06$) สูงกว่าครั้งที่ 1 ($\mu = 19.06$) โดยค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 3 สูงกว่าครั้งที่ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 4 สูงกว่าครั้งที่ 3 และค่าเฉลี่ยคะแนนในครั้งที่ 6 สูงกว่าครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนครั้งที่ 4-5 ไม่แตกต่างกัน (ตาราง 1 2 และ ภาพ 1)

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 6 ครั้ง

การทดลอง	N	ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ		การสร้างสรรค์ผลงาน	
		μ	σ	μ	σ
ครั้งที่ 1	16	6.69	1.13	19.06	3.19
ครั้งที่ 2	16	7.56	1.09	22.31	2.05
ครั้งที่ 3	16	8.31	0.94	19.81	3.08
ครั้งที่ 4	16	9.38	1.08	23.88	1.31
ครั้งที่ 5	16	10.13	0.88	25.13	1.85
ครั้งที่ 6	16	10.94	0.77	27.06	1.43

ตาราง 2

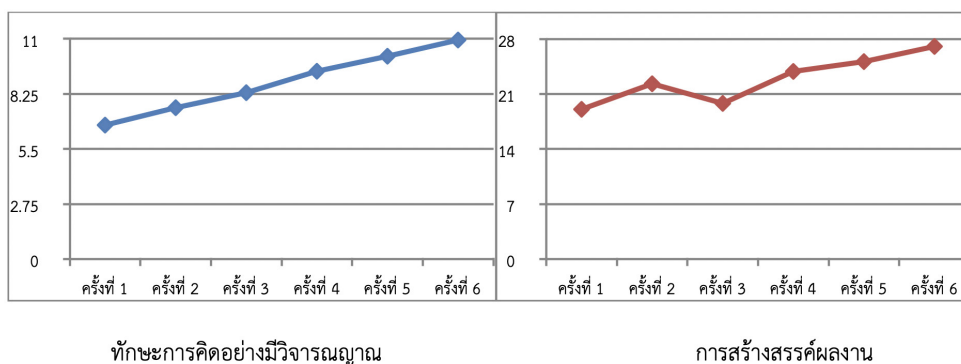
ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 6 ครั้ง

ตัวแปร	ช่วงที่ 1 (ครั้งที่ 1-2)	ช่วงที่ 2 (ครั้งที่ 2-3)	ช่วงที่ 3 (ครั้งที่ 3-4)	ช่วงที่ 4 (ครั้งที่ 4-5)	ช่วงที่ 5 (ครั้งที่ 5-6)
ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	T2 > T1	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	T6 > T5
การสร้างสรรค์ผลงาน	T2 > T1	T2 > T3	T4 > T3	ไม่แตกต่าง	T6 > T5

หมายเหตุ: T หมายถึง ครั้งที่วัด

ภาพ 1

ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 6 ครั้ง

สำหรับระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการประเมินที่อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนได้รับคำปรึกษาที่ดีจากครู ($\mu = 4.81$) นักเรียนภูมิใจในผลงานของตนเอง ($\mu = 4.75$) นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ($\mu = 4.75$) นักเรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ($\mu = 4.75$) นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและผู้อื่น ($\mu = 4.69$) และนักเรียนได้จัดแสดงผลงานของตนเอง ($\mu = 4.56$) ตามลำดับ

เมื่อสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก พบว่า นักเรียนทุกคนมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกในทุกด้าน กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกทำให้ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระในสิ่งที่ตนสนใจ ได้เรียนรู้การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ได้จัดลำดับขั้นตอนการทำงานและสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วและสะดวกขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า ได้ทดลองเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ทำให้ค้นพบความถนัดของตนเอง ได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้มีทางเลือกในการคิดและสร้างสรรค์งานด้วยตนเองจากวัสดุ อุปกรณ์ ที่หลากหลายอย่างอิสระ และได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ได้ช่วยเหลือกันและกัน รวมไปถึงได้ตั้งชื่อผลงานด้วยตนเองที่ต้องสร้างสรรค์คำพูดเพื่อให้สอดคล้องกับผลงาน

อภิปรายผล

การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 100 นาที ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก เรื่อง 1) มหานครก้องโลก 2) อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ความสุขของฉัน 4) ภาชนะเก๋ไก๋ 5) เฉลิมฉลองวัฒนธรรมไทย และ 6) ความรัก โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้

4 ขั้นตอนที่สุดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกของ Douglas and Jaquith (2009) ได้แก่ 1) ขั้นสาธิต (demonstration) เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้วิธีการอย่างหลากหลาย ทั้งการใช้สื่อภาพ สื่อเทคโนโลยี และการตั้งคำถามกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงการสาธิตเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในงานศิลปะของครูที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการ ลำดับขั้นตอน และเทคนิคในการทำงานมากขึ้น 2) ขั้นสตูดิโอ (studio time) เป็นขั้นที่ครูให้หัวข้อใหญ่อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้ตามความสนใจ ทั้งการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ และการตั้งชื่อผลงานให้สอดคล้องกับหัวข้อใหญ่ ซึ่งผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าสิ่งที่สนใจจากแหล่งเรียนรู้ที่ครูจัดให้ เช่น แผ่นภาพ แผนภูมิขั้นตอน วิธีการทำ หนังสือที่เกี่ยวข้องและอินเทอร์เน็ต และนำมาร่างแบบก่อนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้ให้แนะนำปรึกษาเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบแนวทางของตนเอง และลงมือปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเพื่อช่วยทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความคิดและเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ จากเพื่อน 3) ขั้นคลีนอัพ (clean up) เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เข้าที่เดิม โดยมีการให้สัญญาณด้วยการเปิดเพลงความยาวประมาณ 10 นาที ซึ่งต้องชี้แจงให้กับผู้เรียนทราบตั้งแต่ต้นคาบเรียน และ 4) ขั้นวัดผล (assessment) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ที่พบระหว่างกัน จากนั้นครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานด้วยการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือเขียนคะแนนและคำชื่นชมใส่กระดาษแปะผลงานของผู้อื่น เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเห็นของ ทิศนา ขัมมณี (2558) ที่กล่าวว่า หากครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มตัวทั้ง 4 ด้าน คือ ได้เคลื่อนไหวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ (กาย) ได้ใช้ความคิด (สติปัญญา) ได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (สังคม) และเกิดอารมณ์ความรู้สึกอันจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตน (อารมณ์) ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ Joo (2014) ที่ศึกษาการแก้ปัญหาการสอนและหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกจากประสบการณ์ของผู้วิจัยและประสบการณ์ของครูศิลปะที่สอนบนฐานทางเลือกในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีกว่า โดยมีความรู้สึกทางบวกในการเรียนรู้ ไม่รู้สึกกดดันและสามารถประยุกต์ทางเลือกได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ครูควรให้เวลาที่เพียงพอในการทำความสะดวก มีการบอกตำแหน่งที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวก มีสื่อหลากหลายที่นักเรียนได้ใช้อย่างอิสระ โดยครูเป็นผู้สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรม

ผลจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก จำนวน 6 แผน ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนในการทำงาน โดยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ตนสนใจจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาร่างแบบ มีการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ รวมถึงอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล นักเรียนทุกคนเข้ามาปรึกษาครู พร้อมทั้งนำเสนอความคิดของตนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ครูแนะนำเพิ่มเติม นำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริงที่สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว มีการแนะนำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และเมื่อนักเรียนปฏิบัติงานเสร็จได้ร่วมกันทำความสะดวกและเก็บอุปกรณ์เข้าที่เดิม อย่างถูกต้อง และเป็นระเบียบ อีกทั้งนักเรียนเกือบทุกคนเขียนบรรยายปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขได้อย่างละเอียด พร้อมทั้งสามารถระบุสิ่งที่ชื่นชอบในผลงานของตนเองและอธิบายเหตุผลเพิ่มเติมในส่วนของการนำเสนอผลงานนักเรียนทุกคนมีความกระตือรือร้นและภาคภูมิใจที่จะนำเสนอผลงานให้ครูและเพื่อน ๆ รวมทั้งนักเรียนทุกคนประเมินผลงานของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และประเมินงานของเพื่อนอย่างเป็นมิตร จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ active learning โดย ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2553, อ้างถึงใน สถาพร พุทธิพิฏฐกุล, 2555) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบ active learning เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง พัฒนาการคิด การแก้ปัญหา และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้แบบร่วมมือกันโดยผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งสอนเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะความคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การจัดการแก้ไขปัญหา การสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งฝึกการวางแผนการทำงาน ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีวิธีการ

ประเมินที่หลากหลาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเองอย่างเปิดเผย ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จทางการเรียน สามารถปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น และยังช่วยทำให้ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้คนอื่นอีกด้วย

2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

การศึกษาค้นคว้าผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพัฒนาการทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น โดยนักเรียนสามารถระบุขั้นตอนการทำงานได้อย่างถูกต้องตามสถานการณ์จริงที่ได้ลงมือปฏิบัติ มีการร่างแบบและวางแผนก่อนลงมือทำงานจริง โดยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดบันทึกอย่างเป็นระบบ และอ้างอิงแหล่งที่มา รวมถึงระบุประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบขณะทำงานได้อย่างละเอียดด้วยหลักเหตุผล ผลงานของนักเรียนเป็นไปตามที่วางแผน อีกทั้งนักเรียนได้ค้นพบเทคนิควิธีการใหม่ และระบุสิ่งที่ชอบในผลงานพร้อมทั้งอธิบายเหตุผลได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Varian (2016) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกในห้องเรียนร่วม พบว่า การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกช่วยส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้ดีขึ้น

หากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกจะพบว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ครูตั้งคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิด มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดก่อนทำ โดยมีการวางแผนและร่างแบบก่อนลงมือปฏิบัติงานจริง ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล วิเคราะห์ความสนใจและความถนัดของตนเอง และตัดสินใจ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระไม่ถูกจำกัดความคิด นำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมการอภิปรายลงข้อสรุปร่วมกับผู้อื่น ซึ่งทำให้ผู้เรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้คนอื่น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (เจเน็น ฮอท, 1998 อ้างถึงใน ลักขณา ศรีวัฒน์, 2549; รักเกียรติโอ, 1988 อ้างถึงใน อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์, 2555; สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2555)

3. การสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพัฒนาการการสร้างสรรค์ผลงานสูงขึ้น โดยนักเรียนมีการร่าง/ ออกแบบ และวางแผนก่อนลงมือทำงานจริง โดยการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่ตนสนใจจากแหล่งเรียนรู้มากกว่า 1 แหล่งและอ้างอิงแหล่งที่มา การตั้งชื่อผลงานมีความกระชับ ได้ใจความ ใช้ภาษาสละสลวยดึงดูดความสนใจและมีความหมายเชื่อมโยง สอดคล้องกับผลงาน มีการใช้ทัศนธาตุและเทคนิควิธีการที่หลากหลาย รวมถึงการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสมจนทำให้ผลงานมีรูปแบบเฉพาะตัว อีกทั้งสามารถกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับปัญหาที่พบนำไปสู่การแก้ปัญหอย่างได้ผล และทำงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับการวิจัยของ Moczerad (2015) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกพบว่า การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกสามารถส่งเสริมการใช้ทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และความพยายาม อีกทั้งผลงานศิลปะมีความน่าสนใจและหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับผลวิจัยของ Varian (2016) พบว่า ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกทำให้การสร้างสรรค์ของผู้เรียนดีขึ้น หากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกจะพบว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ของ สุชาติ เถาทอง (2536) โดยครูมีการใช้คำถามกระตุ้นความคิด บรรยายเนื้อหา และสาธิตให้กับผู้เรียน รวมถึงการจัดแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เป็นการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการรับรู้จนเกิดเป็นแนวความคิดของตนเองที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างสรรค์ อีกทั้งได้ศึกษาและทดลองเทคนิควิธีต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อสร้างสรรค์ผลงานยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรคทางศิลปะของ ทวีเดช จีวบาง (2549) ที่กล่าวว่า ครูต้องกำหนดงานให้เหมาะสมกับเวลา วัย และระดับชั้นของผู้เรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ โดยการให้ผู้เรียนได้เลือกวัสดุ อุปกรณ์ และตั้งชื่อผลงานด้วยตนเองอย่างอิสระ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อช่วยทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความคิดและเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ จากเพื่อน

ในส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 3 ที่มีคะแนนน้อยกว่าครั้งที่ 2 เป็นเพราะนักเรียนขาดประสบการณ์การเรียนรู้ เรื่อง ภาพพิมพ์แกะไม้และยางลบ โดยนักเรียนทุกคนมี

ประสบการณ์เพียงการพิมพ์ภาพพื้นฐาน คือ การระบายสีลงแม่พิมพ์จากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ ดอกไม้ และแม่พิมพ์จากวัสดุสังเคราะห์ เช่น หลอด เชือก แล้วนำมาพิมพ์ลงกระดาษให้เกิดลวดลายตามจินตนาการ ทำให้นักเรียนขาดความชำนาญในการใช้วัสดุและอุปกรณ์ โดยวัสดุในการพิมพ์ภาพที่นักเรียนส่วนใหญ่เลือกใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้เป็นแผ่นไม้อัด ซึ่งต้องใช้เครื่องมือแกะไม้ที่มีลักษณะแหลมคมแกะลงบนแผ่นไม้อัด นักเรียนยังไม่สามารถควบคุมมือในการแกะได้ดีเท่าที่ควรและต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก รวมถึงเป็นครั้งแรกในการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์แกะไม้ของนักเรียน ครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เรื่อง ภาพพิมพ์แกะไม้และยางลบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อฝึกผู้เรียนให้มีความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงานจากภาพพิมพ์แกะไม้และยางลบ และอาจเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนหรือง่ายต่อการสร้างสรรค์ผลงาน สอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยงของ ธอร์นไดค์ (Thorndike's classical connectionism) ที่เชื่อว่า บุคคลจะลองผิดลองถูก (trial and error) และปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเรื่อย ๆ จนพบรูปแบบการตอบสนองที่ให้ผลน่าพึงพอใจมากที่สุด ดังนั้น ครูจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจอย่างแท้จริงนำไปสู่ความคงทนถาวรของการเรียนรู้ (ทิตินา แชมมณี, 2558)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก โดยนักเรียนทุกคนมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกในทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ทำให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ตนสนใจด้วยตนเองอย่างอิสระ เรียนรู้การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ รู้ลำดับขั้นตอนการทำงานและสามารถทำงานได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา อีกทั้งนักเรียนได้ทดลองเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ค้นพบความถนัดของตนเอง เรียนรู้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีทางเลือกในการคิดและสร้างสรรค์งานด้วยตนเองจากวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายอย่างอิสระ รวมไปถึงได้ตั้งชื่อผลงานด้วยตนเองทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และยังได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ได้ช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ทั้งได้ประเมิน

ผลงานของตนเองและผู้อื่น และได้นำผลงานของตนเองจัดแสดง สอดคล้องกับการวิจัยของ Varian (2016) พบว่า ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกสนับสนุนความต้องการของนักเรียนทุกคน ทั้งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและนักเรียนปกติ ทำให้เกิดความมั่นใจ สามารถสร้างสรรค์ผลงาน และได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ การที่นักเรียนมีทางเลือกในห้องเรียน ทำให้ได้เรียนรู้คำศัพท์ทางศิลปะและเทคนิคใหม่ในเวลาที่กำหนด ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถทางการวิจารณ์ให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ครูควรจัดเตรียมห้องปฏิบัติการศิลปะให้พร้อมในการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ โดยสามารถเพิ่มฐานกิจกรรม (center) ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ฐานกิจกรรมปะติด (collage center) ทั้งนี้ ควรพิจารณาตามความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน หรือมาตรฐานตัวชี้วัดแต่ละระดับชั้น และให้นักเรียนฝึกทักษะศิลปะจากฐานกิจกรรมจนเกิดความเคยชินก่อนได้สร้างสรรค์ผลงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับพัฒนาการผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และบริบทไทย และศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในยุคศตวรรษที่ 21

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่6). ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ. (2559). โครงการการศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ทวีเดช จีวบาง. (2549). *ความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่2). โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก* (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2559). *การศึกษา4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). *ศิลปศึกษาแนวปฏิรูปฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *การคิด*. โอเดียนสโตร์.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). คุณภาพผู้เรียน เกิดจากกระบวนการเรียนรู้. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 1-13
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2555). *พัฒนาทักษะการคิด ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุชาติ เกาทอง. (2536). *หลักการทำตนศิลป์*. พิมพ์อักษรกราฟิค.
- อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2555). *ทักษะการคิด : พัฒนาอย่างไร*. อินทร์ณ.

ภาษาอังกฤษ

- Brown University. (2008). *Teaching for artistic behavior: Choice-based art*. The Education Alliance.
- Douglas, K., & Jaquith, D. (2009). *Engaging learners through artmaking*. Teachers College.

- Joo, Y. (2014). *Teaching strategies for implementing choice-based art curriculum* [Master's thesis]. ScholarWorks @ Georgia State University. https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1179&context=art_design_theses
- Moczerad, H. K. (2015). *Choice-based art: Students who create, no replicate* [Master's thesis]. Semantic Scholar. https://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1584&context=masters_theses&httpsredir=1&referer=
- Varian, S. (2016). *Choosing creatively: Choice-based art education in an inclusive classroom* [Master's thesis]. ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED567778.pdf>